

Salut als barris

Diagnòstic de Salut

Torre Baró i Ciutat Meridiana i Vallbona

Juliol 2009

Autoria

Aquest document ha estat elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB). La coordinació del diagnòstic s'ha portat a terme en col·laboració amb el Grup motor de Zona Nord del projecte "Salut als Barris".

Salut als Barris:

Estratègies orientades a la reducció de les desigualtats socials en salut a l'empara de la Llei de Barris a la ciutat de Barcelona

Anàlisi quantitativa

Ana Novoa, Catherine Pérez

Anàlisi qualitativa

Ferran Daban

Grup motor de Zona Nord

Agència Salut Pública de Barcelona

Ferran Daban, Èlia Díez, Maite González, Ana Novoa, Catherine Pérez

CAP Ciutat Meridiana

Eva Arias, Marta Boqué, Anna Roig, Raquel Royo

ConSORCI Sanitari de Barcelona

Ignasi Ruano, Carles Benet

Districte Nou Barris

Guillem Encabo

Pla Comunitari de Ciutat Meridiana

Felipe Reyes

Serveis Socials de Zona Nord

Anna Àngel

Col·laboracions

Estudiants del Màster d'Intervenció Social i Sanitària a la Comunitat, Creu Roja - UAB
Verónica Fernández, Tonia Latorre, Maitona Miranda, Cristina Teixidó, Carles Piñeiro

Directora de Serveis Socials de Zona Nord fins a l'octubre de 2009
Esperança Borrull

Agraïments

A totes les persones que han col·laborat en el diagnòstic de salut. Als directors i professionals del CAP Ciutat Meridiana i de Serveis Socials de Zona Nord, pel suport i bona disposició. A totes les persones del barri i de diverses entitats que han contribuït activament en aquesta experiència.

Agència de Salut Pública de Barcelona

Presidenta

Isabel Ribas

Gerent

Conrad Casas

Adjunt a gerència

Joan Ramon Villalbí

Directora del Institut de Serveis a la Comunitat

Lucía Artazcoz

Directora de l'Observatori de la Salut Pública

Carme Borrell

Consorci Sanitari de Barcelona

Coordinador general

Jaume Estany

Directora dels Sectors Sanitaris Sants-Montjuïc, Les Corts, Sarrià- Sant Gervasi, Nou Barris

Carme González

Districte Nou Barris

Regidora

Carmen Andrés

Cap de Servei a les persones

Lucas Martínez

Índex

Índex de taules	7
Índex de figures	9
Introducció. Salut als Barris – la Llei de Barris	10
Característiques geogràfiques	11
Torre Baró.....	12
Ciutat Meridiana	13
Vallbona	13
Objectiu.....	14
Anàlisi quantitativa	15
Metodologia.....	15
Descripció metodològica de l'anàlisi quantitativa	15
Fonts d'informació	15
Padró municipal d'habitants. Ajuntament de Barcelona	15
Registres de salut de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB).....	15
Registres de salut del Consorci Sanitari de Barcelona (CSB).....	16
Resultats	18
La situació demogràfica i socioeconòmica.....	19
Dades demogràfiques	19
Nivell socioeconòmic.....	23
La salut	25
La salut reproductiva	25
La salut mental	29
Les malalties transmissibles.....	30
La mortalitat	32
Les lesions de trànsit.....	37
Els estils de vida.....	39

Consum de tabac.....	39
Consum de drogues	39
Els serveis sanitaris i les pràctiques preventives	41
Recursos assistencials de l'atenció primària	41
Pràctiques preventives	41
Anàlisi qualitativa	44
Objectiu.....	44
Descripció.....	44
Entrevistes a informants clau	44
Grups nominals.....	45
Grups de discussió amb veïns i veïnes.....	45
Resultats.....	45
Priorització dels problemes de salut.....	50
Objectiu.....	50
Descripció.....	50
Limitacions	53
Limitacions del diagnòstic quantitatiu	53
Limitacions del diagnòstic qualitatiu	53
Conclusions	54
Conclusions del diagnòstic quantitatiu de salut	54
Conclusions del diagnòstic qualitatiu de salut.....	54
Conclusions globals	55

Índex de taules

Taula 1.	Barris de Barcelona participants a la Llei de Barris	11
Taula 2.	Font d'informació dels indicadors analitzats	17
Taula 3.	Distribució de la població segons sexe a Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona. Barcelona 2008.....	19
Taula 4.	Indicadors d'envelliment a Roquetes, Nou Barris i Barcelona, 2008	21
Taula 5.	Tipologia de les llars a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2008	22
Taula 6.	Indicadors de natalitat a Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.....	25
Taula 7.	Indicadors de resultat de l'embaràs i mortalitat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2005.....	28
Taula 8.	Incidència de les principals malalties transmissibles a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2002-2006.	31
Taula 9.	Indicadors de mortalitat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2002-2006.	32
Taula 10.	Primeres causes de mortalitat segons grups d'edat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.	34
Taula 11.	Mortalitat per causes sentinelles segons grups d'edat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.	36
Taula 12.	Indicadors de consum de drogues ¹ a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2007.	40
Taula 13.	Professionals sanitaris i indicadors assistencials de l'atenció primària a Zona Nord 2007 i Barcelona 2006.	41
Taula 14.	Indicadors de pràctiques preventives realitzades per l'EAP de la Zona Nord i Barcelona, 2006.	42
Taula 15.	Indicadors d'activitat del Programa de detecció precoç del càncer mama a la Zona Nord i Barcelona, 2008.....	43
Taula 16.	Problemes de salut prioritzats. Grups nominals de professionals de salut, socials i entitats. Zona Nord 2009	46

Taula 17. Entrevistes a informants clau. Problemes de salut segons el barri. Zona Nord 2009.....	47
Taula 18. Grups de discussió amb els veïns i veïnes. Problemes de salut pels tres barris. Zona Nord 2009.....	48
Taula 19. Problemes de salut prioritzats segons sessió.....	51
Taula 20. Problemes de salut prioritzats segons nombre de vots.....	52

Índex de figures

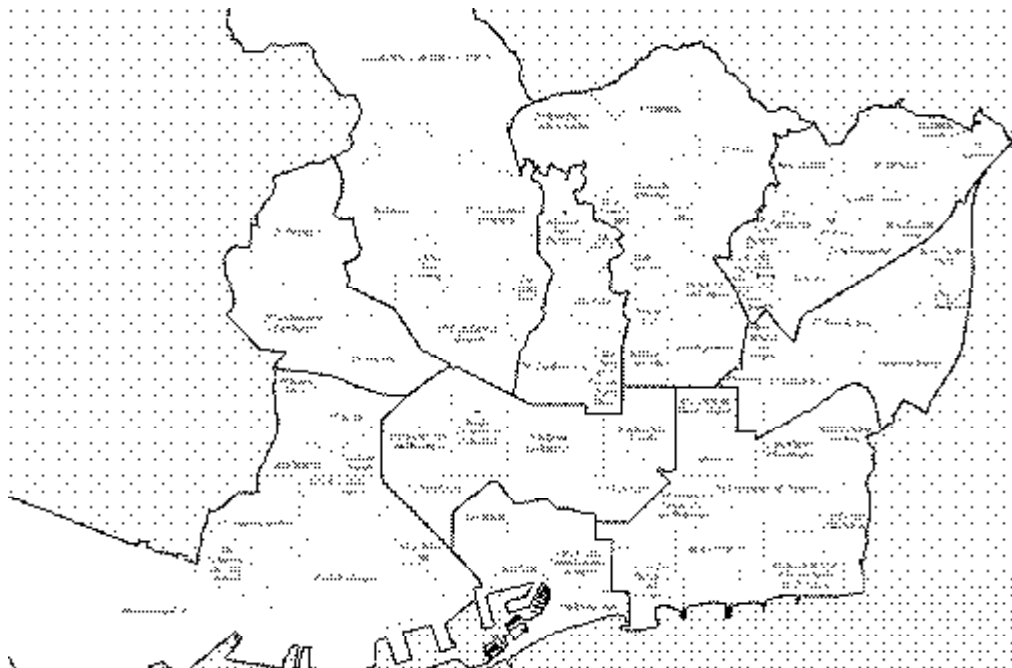
Figura 1.	Mapa dels 73 barris de la ciutat de Barcelona	10
Figura 2.	Mapa del districte de Nou Barris. Barcelona.....	12
Figura 3.	Mapa de districtes i Àrees Bàsiques de Salut. Barcelona	16
Figura 4.	Mapa del Centre d'Atenció Primària de Ciutat Meridiana. Barcelona	17
Figura 5.	Distribució de la població segons grups d'edat. Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona, 2008	19
Figura 6.	Distribució de la població segons grans grups d'edat. Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona, 2008	20
Figura 7.	Distribució de la població segons el país de naixement. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006	23
Figura 8.	Distribució de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2005	24
Figura 9.	Distribució de l'edat de la mare dels naixements. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.....	26
Figura 10.	Distribució del país d'origen de la mare i del pare dels naixements de mare o pare estranger. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006	27
Figura 11.	Principals diagnòstics dels casos atesos als Centres de Salut Mental d'Adults (CSMA) a Nou Barris, 2006.....	29
Figura 12.	Principals diagnòstics dels casos atesos als Centres de Salut Mental de població Infantil i Juvenil (CSMIJ) a Nou Barris, 2006.....	30
Figura 13.	Mortalitat segons grups d'edat, a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006. Taxes per 100.000 habitants.....	33
Figura 14.	Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2006.....	37
Figura 15.	Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2007.....	38
Figura 16.	Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2008.....	38

Introducció. Salut als Barris – la Llei de Barris

El programa Salut als Barris s'ha posat en marxa a partir de la Llei de Barris (Llei 2/2004, de 4 de juny de 2004), que és una llei per la millora de barris, àrees urbanes i viles de Catalunya que requereixen una atenció especial des d'un punt de vista urbanístic, econòmic, social i mediambiental¹. Fins al 2006 hi participen 47 barris d'arreu de Catalunya.

A Barcelona, a finals de 2006 es va aprovar el projecte "La Barcelona dels barris" al Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona, que estableix una nova ordenació territorial de la ciutat de Barcelona amb la distribució de la ciutat en 73 barris (Figura 1). Deu dels barris de la nova ordenació territorial de Barcelona ciutat han estat prioritzats i seleccionats per participar a la Llei de Barris: Poble Sec, Roquetes, Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera, Torre Baró-Ciutat Meridiana, Trinitat vella, El Coll i La Bordeta, Maresme-Besós, la Barceloneta i Bon Pastor (Taula 1).

Figura 1. Mapa dels 73 barris de la ciutat de Barcelona

¹ Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Llei de barris. <http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/departament/barris/ajutslleidebarris.jsp>

Taula 1. Barris de Barcelona participants a la Llei de Barris

Any	Districtes	Barris
2004	Ciutat Vella	Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera
2004	Nou Barris	Roquetes
2005	Sants-Montjuïc	Poble Sec
2006	Nou Barris	Torre Baró-Ciutat Meridiana
2006	Sant Andreu	Trinitat Vella
2007	Gràcia	El Coll
2007	Sants-Montjuïc	La Bordeta
2008	La Barceloneta	Ciutat Vella
2008	Maresme-Besós	Sant Martí
2009	Bon Pastor	Sant Andreu

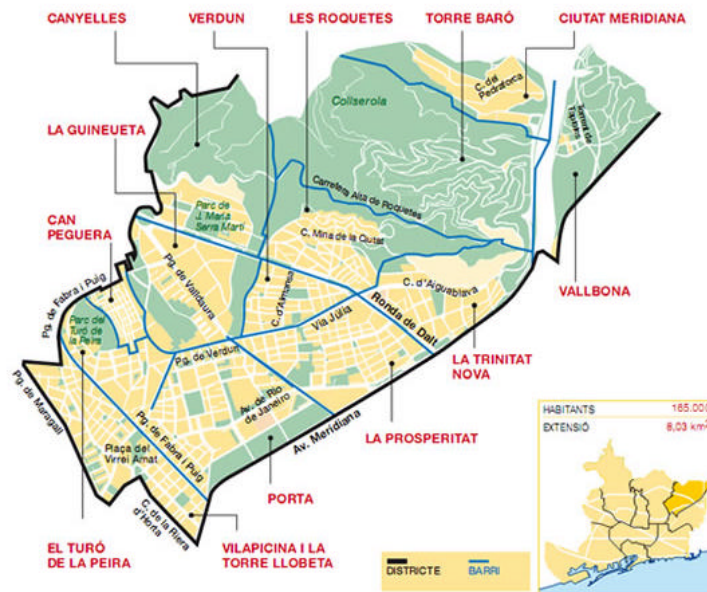
1. Font: Departament de Política Territorial i Obres Públiques

Característiques geogràfiques

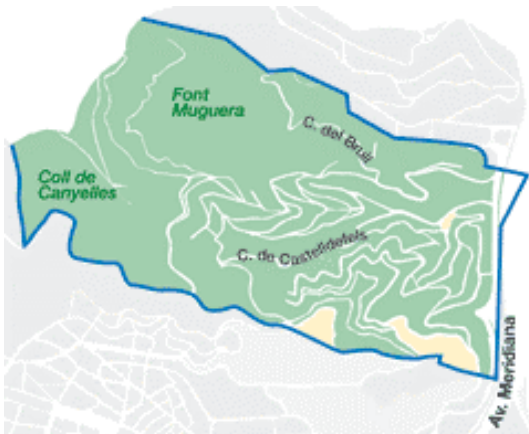
Emmarcats en el districte de Nou Barris, els barris de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona² estan ubicats a la perifèria urbana de Barcelona, a l'extrem nord-est de la ciutat (Figura 2). A continuació es descriuen les característiques geogràfiques dels tres barris.

² Tot i que el barri de Vallbona no està contemplat a la prioritització de millora dels barris, donades les característiques poblacionals i atenent el fet que comparteixen els centres de serveis a la salut i socials s'han inclòs en el programa de Salut als Barris.

Figura 2. Mapa del districte de Nou Barris. Barcelona

Torre Baró

Situat en plena muntanya, el barri és presidit pel "castell", que en realitat era un hotel iniciat en la primera dècada del segle XX i mai acabat. Ben prop, al final de la Carretera Alta de les Roquetes, hi ha el mirador de Torre Baró des d'on pot gaudir-se de vistes panoràmiques sobre la ciutat i la vall del Besòs.

El nom del barri prové de dues antigues torres construïdes per la família Pinós els segles XVI i XVIII, ja desaparegudes. Després de diversos projectes de ciutat jardí que no van prosperar, amb les onades d'immigració dels anys 50 i 60 esdevingué un barri d'autoconstrucció, aprofitant que les dificultats orogràfiques l'havien preservat de la urbanització.

Al llarg dels anys hi ha hagut nombrosos projectes de remodelació o rehabilitació que, per diferents motius, no van acabar de materialitzar-se. La recent inclusió, conjuntament amb Ciutat Meridiana, en el Pla de Barris que promou la Generalitat garanteix finalment les dotacions que permetran desenvolupar les actuacions urbanístiques, d'equipaments i socials més necessàries.

Aquestes actuacions s'afegiran a les molt importants ja realitzades en els darrers anys, com la remodelació de l'avinguda de Vallbona (inaugurada l'any 2000) per convertir-la en nou eix viari i peatonal que connecta Ciutat Meridiana i Torre Baró amb la resta de Nou Barris a través de la Trinitat Nova, o l'arribada del metro lleuger, que segueix el mateix trajecte.

Ciutat Meridiana

Ciutat Meridiana és un dels exemples més clars de l'urbanisme especulatiu predemocràtic. La seva construcció va constituir una autèntica mossegada a la serra de Collserola, implantant un conjunt de grans blocs d'habitatges en uns terrenys

de forts pendents -desestimats per a fer-hi un cementiri perquè eren massa humits...-, i sense dotar-lo dels serveis urbans i equipaments més bàsics.

Ha hagut de fer-se després un gran esforç, al llarg de molts anys, per corregir aquelles greus mancances. La creació del centre cívic Zona Nord i altres equipaments, les escales mecàniques que salven alguns dels grans desnivells, la construcció d'un aparcament o l'arribada del metro lleuger en són exemples destacables.

La recent inclusió de Ciutat Meridiana, juntament amb Torre Baró, en el Pla de Barris que promou la Generalitat garanteix les dotacions que permetran endegar noves

actuacions urbanístiques, d'equipaments i socials que complementin les ja realitzades i abordin els dèficits encara pendents.

Vallbona

Vallbona formava part originàriament del terme de Sant Andreu. Es troba en zona muntanyosa, al peu de la carena que separa els termes de Barcelona i Montcada i Reixac. A la post-guerra es va omplir de cases modestes, sovint

autoconstruïdes, mantenint un cert aire de poble.

La construcció de les autopistes a finals dels anys 60 va deixar el barri pràcticament aïllat. A finals dels anys 80 l'Ajuntament va enderrocar els edificis més deteriorats i els va substituir per nous habitatges, equipaments i serveis, als quals se n'han afegit d'altres més recentment.

La millora més important ha estat, sens dubte, la recuperació d'una bona comunicació amb els barris veïns i amb el conjunt de la ciutat, mitjançant la construcció del pont que salva el gran feix d'autopistes i trens fins a connectar amb Torre Baró, vora el baixador de RENFE. El pont permet el pas independent de vehicles, bicicletes i vianants. Per a aquests darrers, disposa d'accessos en rampa, escales i ascensors.

L'extrem inferior del barri és ocupat per explotacions agrícoles, com "La Ponderosa" i altres, que conformen un paisatge insòlit en una ciutat com Barcelona. En aquest indret, vorejant els camps pel cantó de ponent, es conserva encara un tram a l'aire lliure del Rec Comtal del segle X. El fet que sigui l'únic que es manté a la ciutat - juntament amb el tram parcialment arranjat que hi ha a l'extrem nord del barri- és un motiu de pes per preservar-lo adequadament.

Objectiu

L'objectiu d'aquest informe és analitzar la situació de salut dels barris de Torre-Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona, per tal de detectar les principals necessitats i possibilitats de millora al barri en termes de salut, des de l'acció dels agents territorials.

Per això, s'ha dissenyat un projecte que inclou un estudi quantitatiu dels registres d'informació sanitària i demogràfica existents així com un estudi qualitatiu amb participació comunitària i d'altres professionals i entitats del barri. Finalment es recull un inventari dels recursos i intervencions de salut disponibles pels principals problemes de salut identificats.

Metodologia

Descripció metodològica de l'anàlisi quantitativa

A partir dels registres disponibles s'elaboren una sèrie d'indicadors demogràfics, socioeconòmics i de salut per la població dels tres barris conjuntament. Quan hi ha informació disponible, es proporcionen per cada un dels barris.

Fonts d'informació

Padró municipal d'habitants. Ajuntament de Barcelona

El Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona realitza anualment una lectura de les dades del padró referides al 30 de juny. Inclouen informació demogràfica de la població pels diferents àmbits territorials de la ciutat, incloent l'àmbit de la última divisió administrativa aprovada de 73+2 barris. En aquest informe s'ha tingut en compte les dades corresponents a la lectura del padró a 30 de juny de l'any 2008³.

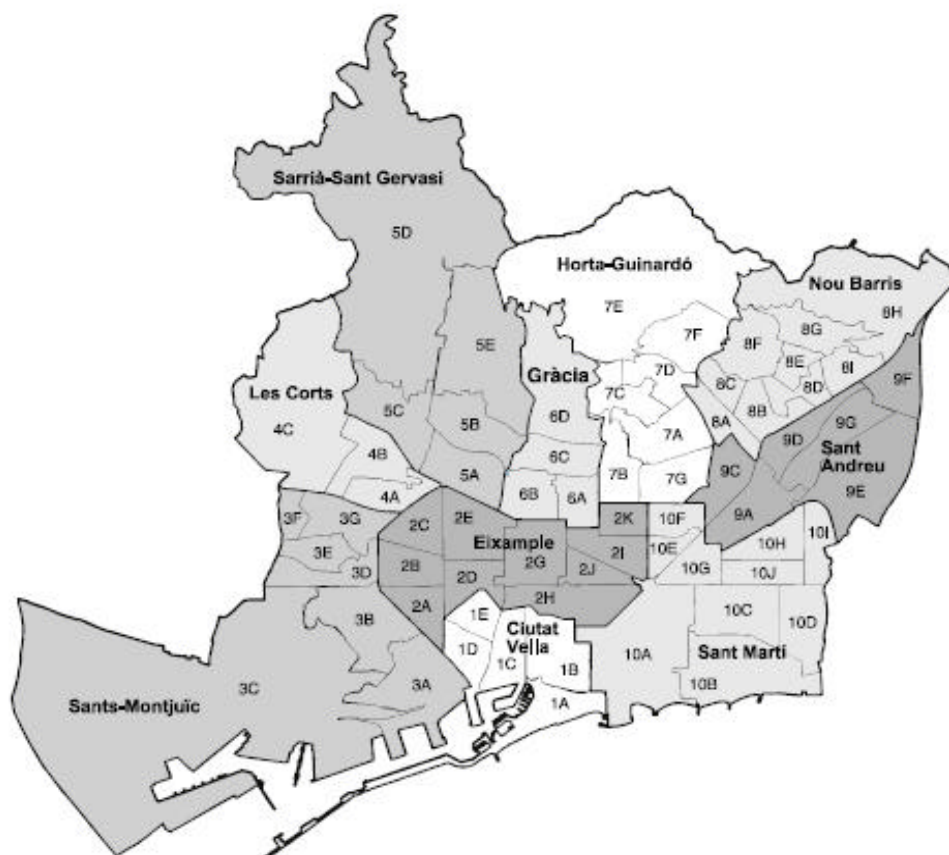
En alguns casos es mostren també dades demogràfiques i socioeconòmiques de la població d'anys anteriors, obtingudes del Padró d'Habitants (Ajuntament de Barcelona) o del Cens de Població i Habitatges (Institut d'Estadística de Catalunya).

Registres de salut de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)

L'àrea bàsica de salut (ABS) és la unitat territorial elemental on es presta l'atenció primària de salut, i que constitueix l'eix vertebrador del sistema sanitari. A la ciutat de Barcelona, aquesta divisió es concreta en 66 (Figura 3). Amb la nova ordenació territorial, l'àrea de referència d'atenció primària, ABS 8H Zona Nord, inclou els tres barris: Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona. Així, s'han utilitzat les dades disponibles a l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) i s'ha elaborat una sèrie d'indicadors demogràfics, socioeconòmics i de salut que fan referència a l'ABS Zona Nord.

³ <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/tpob/index1.htm>

Figura 3. Mapa de districtes i Àrees Bàsiques de Salut. Barcelona

Per la majoria d'indicadors l'any d'estudi és el 2006 (amb una població de 14.767 habitants).

Registres de salut del Consorci Sanitari de Barcelona (CSB)

El Departament de Planificació, Compra i Avaluació de la Regió Sanitària de Barcelona disposa de dades de salut i de serveis de la població de referència. Entre altres, recullen l'activitat generada per l'atenció primària que es desenvolupa en els centres d'atenció primària (CAP) on s'ubiquen els equips d'atenció primària (EAP). Els barris de Torre Baró-Ciutat Meridiana-Vallbona disposen d'un únic CAP ubicat al carrer Sant Feliu de Codines (Figura 4). Així, es disposa d'un conjunt d'indicadors de salut i de serveis de la població atesa al CAP de l'any 2007.

**Figura 4. Mapa del Centre d'Atenció Primària de Ciutat Meridiana.
Barcelona**

A la Taula 2 s'indica la font dels indicadors analitzats al present informe.

Taula 2. Font d'informació dels indicadors analitzats

Indicadors	Font d'informació
Demogràfics	Padró d'habitants
Socioeconòmics	Padró d'habitants
Salut reproductiva	Registre de Naixements (ASPB)
Malalties transmissibles	Registre de malalties de declaració obligatòria (MDOs) (ASPB)
	Registre de SIDA (ASPB)
	Registre de tuberculosi (ASPB)
Mortalitat	Registre de mortalitat
Estils de vida	Registre d'activitat dels CAP (CSB)
	Sistema d'Informació de Drogues de Barcelona (ASPB)
Recursos de l'atenció primària	Registre d'activitat dels CAP (CSB)
Pràctiques preventives	Registre d'activitat dels CAP (CSB)
	Oficina Tècnica del Programa de detecció precoç de càncer de mama (ASPB)

Resultats

Els indicadors analitzats pels barris de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona es compararen amb els del districte de Nou Barris, i els indicadors globals de la ciutat de Barcelona. Els indicadors es calcularan per separat per homes i dones, sempre que les dades ho permetin.

Els resultats es presenten en forma de taules i figures i amb una breu descripció dels resultats més destacats des de la perspectiva de l'objectiu.

La situació demogràfica i socioeconòmica

Dades demogràfiques

Segons dades del padró continu de juny de 2008, als barris de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona (“Zona nord” d’ara endavant) viuen 14.767 persones, de les quals 7.581 (51,3%) són homes i 7.186 (48,7%) són dones, el que representa aproximadament un 1% de la població barcelonina. A la Taula 3 es presenta la distribució de la població als tres barris segons sexe. A diferència de la resta del territori, destaca la major proporció d’homes a Ciutat Meridiana.

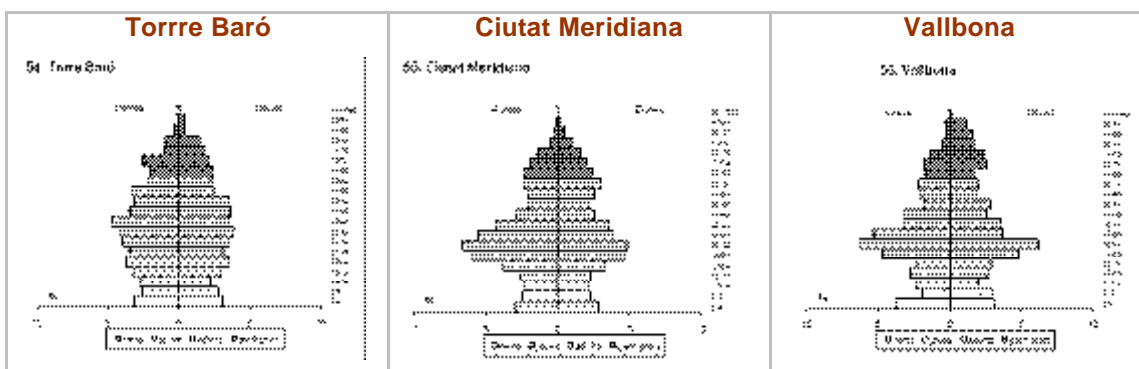
Taula 3. Distribució de la població segons sexe a Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona. Barcelona 2008

	Torre Baró		Ciutat Meridiana		Vallbona		Nou Barris		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Homes	1.090	50,6	5.867	51,8	666	48,4	81.257	48,0	774.890	47,6
Dones	1.063	49,4	5.457	48,2	624	51,6	87.950	52,0	853.200	52,4
Total	2.153	100	11.324	100	1.290	100	169.207	100	1.628.090	100

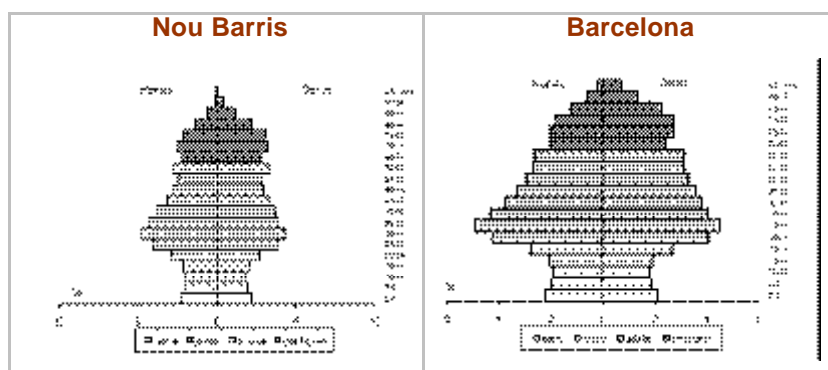
Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

La distribució per edat de la població de la Zona Nord es mostra a la Figura 5 i a la Figura 6 i es compara amb la distribució del districte de Nou Barris i el total de la ciutat. El perfil de població als tres barris és molt diferent del conjunt del districte i de la ciutat. Hi ha una menor proporció de gent gran i, tant a Ciutat Meridiana com a Vallbona, destaca l’elevada proporció de població jove.

Figura 5. Distribució de la població segons grups d’edat. Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona, 2008

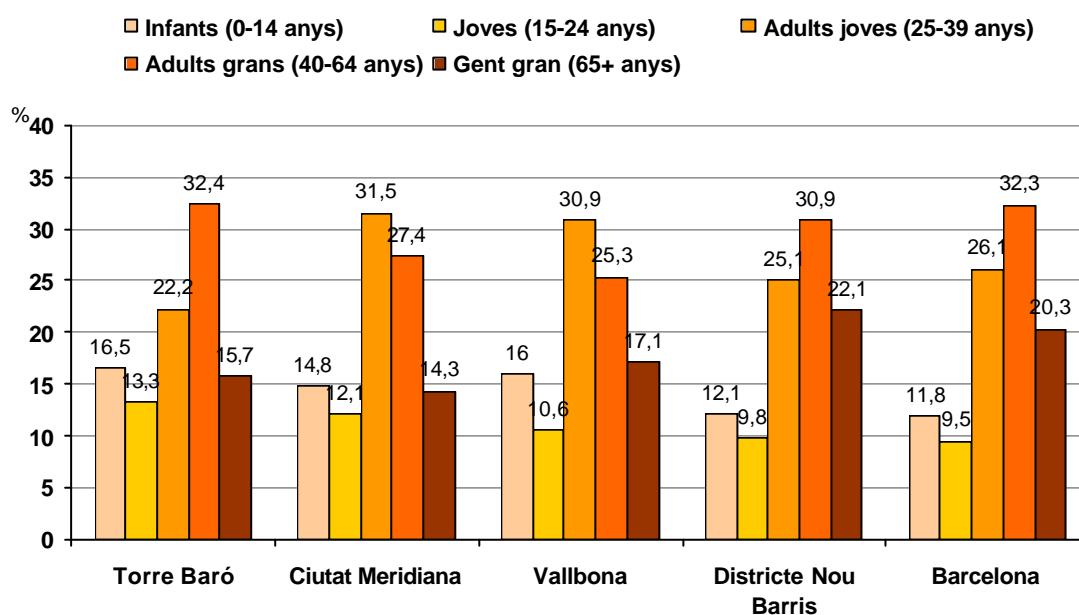

Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

Figura 6. Distribució de la població segons grans grups d'edat. Torre Baró, Ciutat Meridiana, Vallbona, Nou Barris i Barcelona, 2008

Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

La població atesa al CAP segons dades del Registre Central d'Assegurats (RCA) és una mica més gran que la població segons dades del padró (15.913 vs 14.767). Això probablement sigui degut a que al CAP de la Zona Nord també atenen a la població de Can Cuiàs i de Montcada i Reixac. La distribució per edat i sexe de la població segons dades del RCA és molt similar a la de la població segons dades del padró.

El fet de que la població de la Zona Nord és relativament jove respecte la resta de la ciutat, queda reflectit en els diferents indicadors d'envelliment i dependència

demogràfica de la població (Taula 4), que són inferiors als de Nou Barris i el total de la ciutat. Tanmateix, l'índex de dependència no mostra grans diferències donat l'alt percentatge de població menor de 15 anys a aquests tres barris.

Taula 4. Indicadors d'envelliment a Roquetes, Nou Barris i Barcelona, 2008

	Torre Baró Ciutat Meridiana Vallbona	Nou Barris	Barcelona
Índex d'envelliment			
(Majors de 64 anys / Menors de 15 anys) x 100			
Homes	90,2	157,9	136,0
Dones	126,0	236,0	225,5
Índex de sobre-envelliment			
(Majors de 75 anys / Majors de 65 anys) x 100			
Homes	34,0	44,0	47,1
Dones	48,1	52,0	56,5
Índex de dependència demogràfica			
[(Menors de 15 anys + Majors de 64 anys) / Població de 15 a 64 anys] x 100			
Homes	38,4	46,0	42,1
Dones	46,2	56,5	53,9

Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

Quant a la tipologia de les llars i les famílies, als barris de la Zona Nord el percentatge de llars unipersonals és inferior que el de Nou Barris i Barcelona ciutat. De manera similar, el percentatge de població de 65 anys o més que viu sola és inferior a la Zona Nord en comparació a Nou Barris i molt inferior en comparació a Barcelona ciutat. En canvi, el percentatge de llars amb 4 persones o més és lleugerament superior; en mitjana, l'ocupació de les llars és de 3,1 persones a Torre Baró, 3,0 a Ciutat Meridiana i 2,8 a Vallbona versus el 2,6 de Nou Barris i el 2,5 de Barcelona (Taula 5).

Taula 5. Tipologia de les llars a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2008

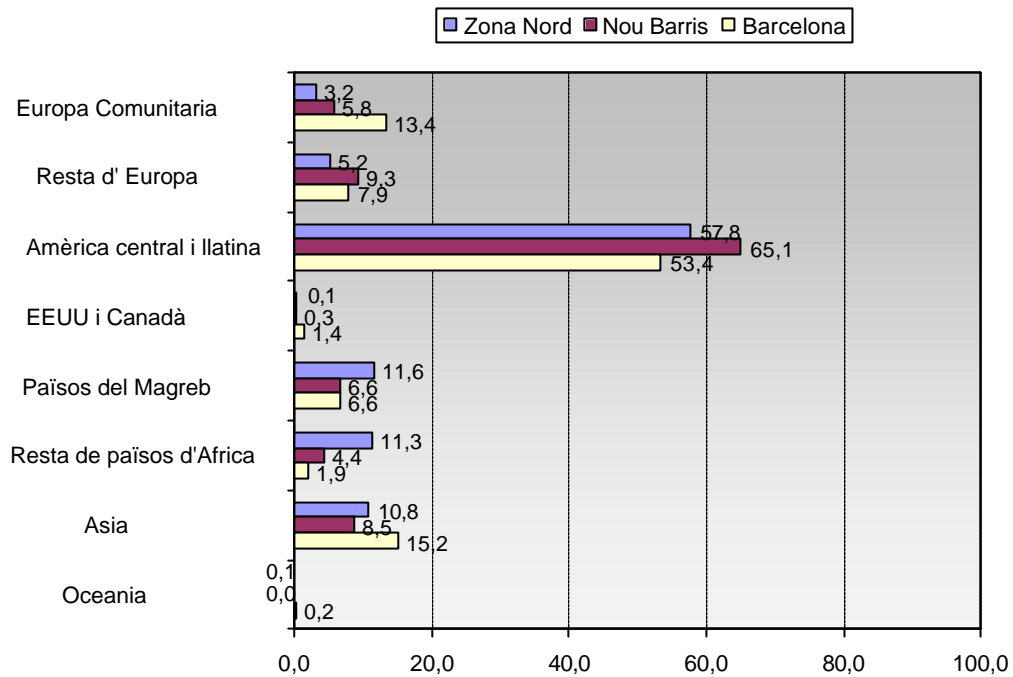
	Torre Baró	Nou Barris	Barcelona	
	Ciutat Meridiana			
	Vallbona			
% Llars unipersonals	21,3	26,1	29,9	
% Llars amb 4 persones o més	31,1	21,6	21,2	
% Població >=65 anys que viu sola				
	Homes	10,5	11,8	8,5
	Dones	25,8	31,4	51,3

Font: Padró continu 2008. Ajuntament de Barcelona.

Els darrers anys, a la ciutat de Barcelona ha augmentat la població nascuda fora de l'estat espanyol, així l'any 1996 representava el 3,8% dels homes i el 4% de les dones i augmentà l'any 2008 al 22,5% i 19,5%, respectivament. Aquesta evolució es dona a tots els districtes de la ciutat; a Nou Barris, l'any 1996 la població estrangera representava aproximadament el 2% i va passar l'any 2008 al 19,5%. Els barris de la Zona Nord acullen un alt percentatge de població nascuda fora de Catalunya: l'any 2008 un 26,2% de la població era nascuda a la resta de l'estat espanyol i un 33,1% a l'estranger (un 10,0% a Torre Baró, un 37,0% a Ciutat Meridiana i un 11,9% a Vallbona). La població estrangera és majoritàriament de nacionalitat equatoriana (23,3% de la població estrangera), marroquina (10,1%), pakistanesa (8,7%), dominicana (8,4%) i nigeriana (7,5%).

Segons dades del padró continu de l'any 2006 per l'ABS de la Zona Nord, la distribució de la població estrangera segons el país de naixement mostra com els estrangers eren principalment nascuts a països d'Amèrica central i llatina (més del 50% de la població estrangera del barri). En comparació a la ciutat de Barcelona, la Zona Nord presenta una major proporció de nascuts als països del Magreb i a altres països d'Àfrica, i una menor proporció d'estrangers provinents de països europeus i de països asiàtics (Figura 7).

Figura 7. Distribució de la població segons el país de naixement. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006

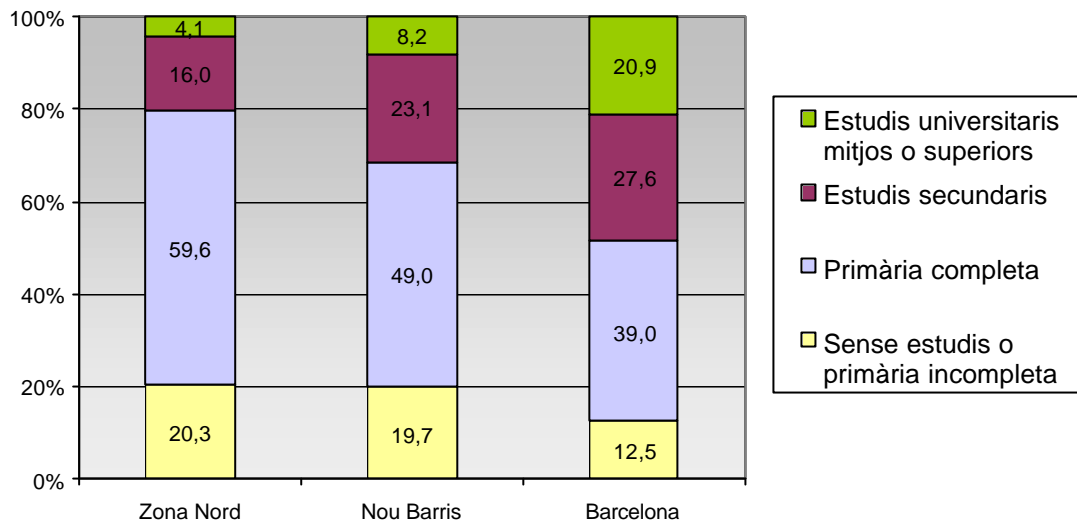

Font: Padró continu 2006. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Nivell socioeconòmic

Segons dades de l'any 2007, malgrat que la població de l'ABS de la Zona Nord es caracteritza per tenir una proporció elevada de persones joves, el seu nivell d'estudis és inferior al del conjunt de Barcelona ciutat, i al del districte de Nou Barris (Figura 8). Un 20,3% de la població no té estudis o té la primària incompleta (en comparació amb el 12,5% a Barcelona), i només hi ha un 4,1% de persones amb estudis universitaris (el 20,9% a Barcelona). La gran majoria de la població (59,6%) només ha finalitzat la primària.

Figura 8. Distribució de la població de 16 anys i més segons el nivell d'estudis. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2005

Font: Padró continu 2006. Agència de Salut Pública de Barcelona.

La salut

La salut reproductiva

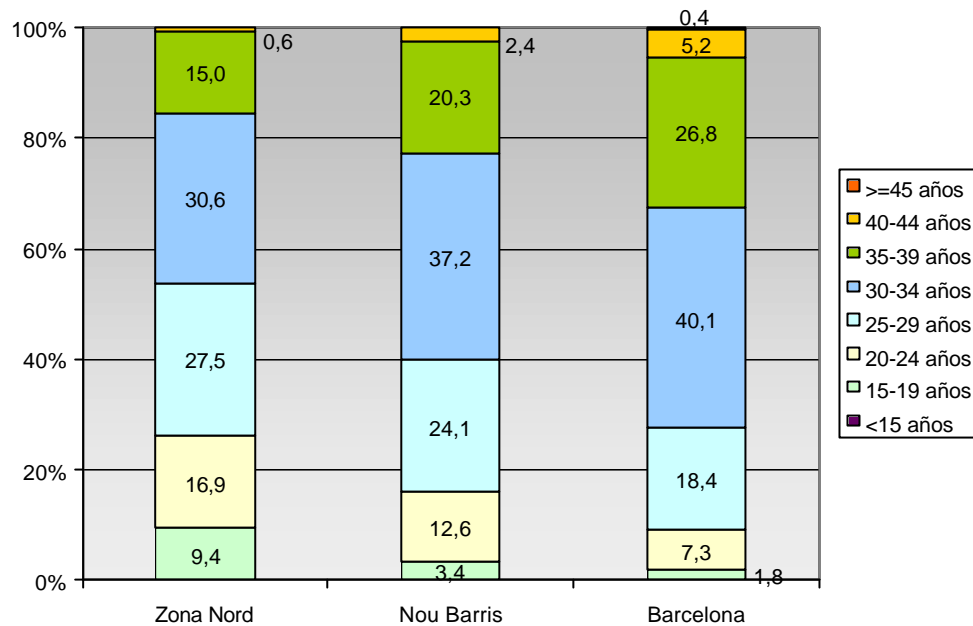
L'any 2006 a l'ABS Zona Nord es van produir 160 naixements, que representaven un 1,1% dels naixements de la ciutat. A la Taula 6, s'observa que tant la taxa de natalitat com la de fecunditat van ser lleugerament superiors que a la resta de la ciutat i que a Nou Barris. Mentre que el percentatge de naixements de mares adolescents va ser molt superior que a Barcelona ciutat (9,4% vs 1,9%), el percentatge de naixements en dones de 35 anys o més va ser molt inferior (15,6% vs 32,4%) (Taula 6 i Figura 9).

Taula 6. Indicadors de natalitat a Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006

	Zona Nord	Nou Barris	Barcelona
Nombre de naixements	160	1397	14687
Taxa de natalitat (per 1000 habitants)	11,2	8,4	9,2
Taxa de fecunditat (per 1000 dones de 15 a 49 anys)	44,1	35,3	37,1
Naixements de mares adolescents (<=19 anys)	15	47	272
% dels naixements	9,4	3,4	1,9
Naixements de mares grans (>=35 anys)	25	318	4756
% dels naixements	15,6	22,7	32,4
Naixements de mares estrangeres	74	381	3690
% dels naixements	46,5	27,3	25,1

Font: Registre de naixements. Agència de Salut Pública de Barcelona.

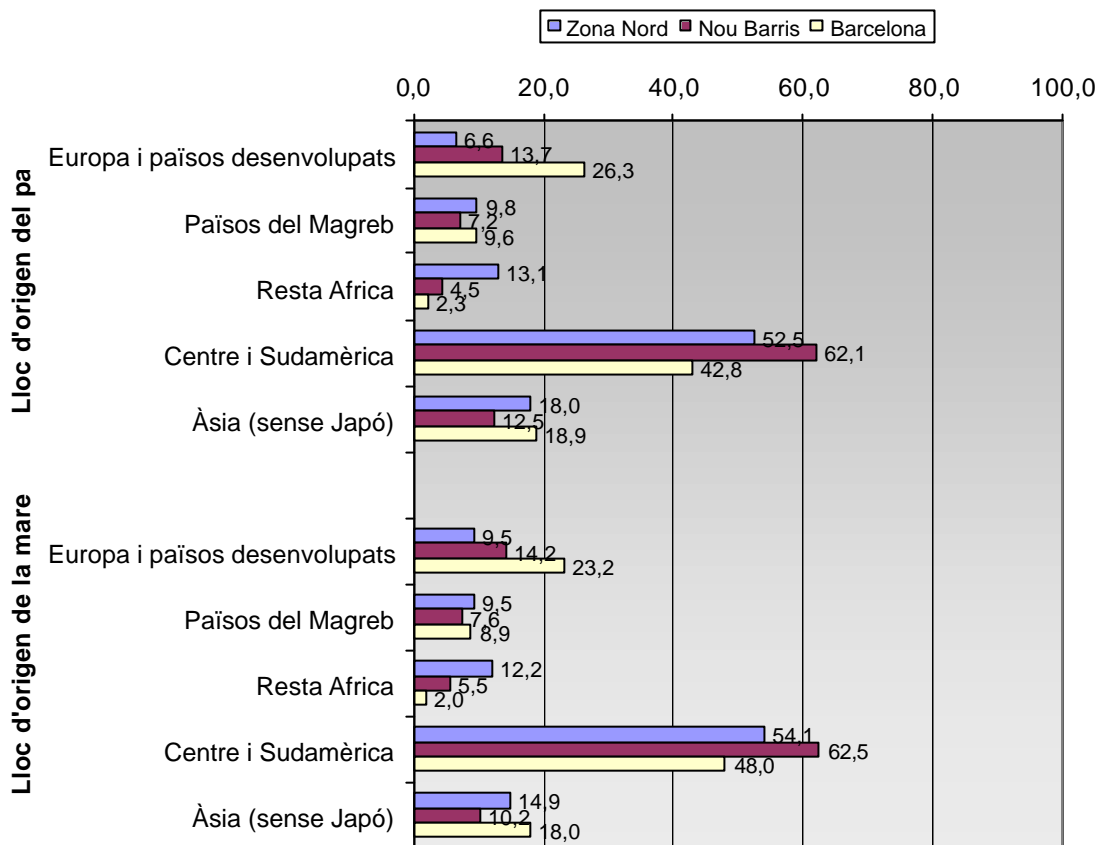
Figura 9. Distribució de l'edat de la mare dels naixements. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006

Font: Registre de naixements. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Cal destacar que pràcticament el 50% dels naixements van ser de mares estrangeres, un percentatge molt superior al del barri i al de la ciutat de Barcelona (Taula 6). A la Figura 10 es pot observar que, entre els naixements de mares estrangeres, el percentatge de mares provinents d'Europa i països desenvolupats és menor que el de Barcelona (el 9,5% vs el 23,2%), mentre que és superior en el cas de mares de l'Àfrica – excloent els països del Magreb – (12,2% vs 2,0%) i mares de centre i sudamèrica (54,1% vs 48,0%). Els percentatges són similars pels països del Magreb i asiàtics. La distribució respecte el lloc d'origen dels pares es comporta de manera similar.

Figura 10. Distribució del país d'origen de la mare i del pare dels naixements de mare o pare estranger. Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006

Font: Registre de naixements. Agència de Salut Pública de Barcelona.

A la Taula 7 es presenten alguns dels indicadors relacionats amb l'embaràs i el part. La taxa de naixements de baix pes va ser superior a la Zona Nord en comparació a la de Nou Barris i a la de Barcelona ciutat. No obstant això, les taxes de naixements prematurs i de mortalitat perinatal van ser similar i, fins i tot, inferiors (Taula 7).

Taula 7. Indicadors de resultat de l'embaràs i mortalitat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2005

	Zona Nord	Nou Barris	Barcelona
Nombre de naixements	150	1439	14718
Naixements amb baix pes <2500 gr	15	108	1027
Taxa per 1000 nadons vius	100,0	75,1	69,8
Naixements prematurs <=37 setmanes gestació	13	133	1330
Taxa per 1000 nadons vius	86,7	92,4	90,4
Mortalitat perinatal de >= 500 gr	1	9	92
Taxa per 1000 nascuts >=500 gr	6,7	6,3	6,3
Mortalitat perinatal de >= 1000 gr	0	6	58
Taxa per 1000 nascuts >=1000 gr	0	4,2	4,0

Fonts: Registre d'IVEs, Registre de naixements i Registre de mortalitat perinatal. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) no és possible identificar-les segons barri. La identificació territorial més petita és el districte postal. A la Zona Nord, el districte postal – 08033 – és compartit amb el de Trinitat Nova. L'any 2006, es van produir 106 IVE al districte postal 08033, que representa una taxa de 13 IVE per cada 1000 dones entre 15 i 49 anys. S'ha de tenir en compte que en aquest número s'inclouen les IVE de dones que viuen a Trinitat Nova. El nombre d'IVE que es van produir durant l'any 2006 a Barcelona ciutat va ser de 5.683, que representa una taxa de 14 IVE per cada 1000 dones entre 15 i 49 anys.

La salut mental

La Zona Nord té dos Centres de Salut Mental (CSMA), que atenen a la població de Nou Barris: un per població adulta, de 18 anys o més, i un altre per població infantil i juvenil, menor de 18 anys. De la població adulta atesa pel CSMA, un 62,5% dels diagnòstics es van realitzar en dones. El diagnòstic més freqüent va ser el de “observació per afecció mental sospitada” corresponent a les consultes per confirmació d’una sospita de patologia (55,5% dels diagnòstics). Entre els diagnòstics restants, els més freqüents en dones van ser el trastorn de pànic sense agorafòbia (15,4%) i el trastorn distímic (14,6%); en homes, els més freqüents van ser l’esquizofrènia tipus paranoide crònica (14,1%) i el trastorn distímic (11,5%) (Figura 11). En població menor de 18 anys, en canvi, un 61% dels casos atesos eren nois, i els principals diagnòstics van ser els trastorns d’adaptació amb alteració de conducta i l’estat d’ansietat (Figura 12).

Figura 11. Principals diagnòstics dels casos atesos als Centres de Salut Mental d’Adults (CSMA) a Nou Barris, 2006

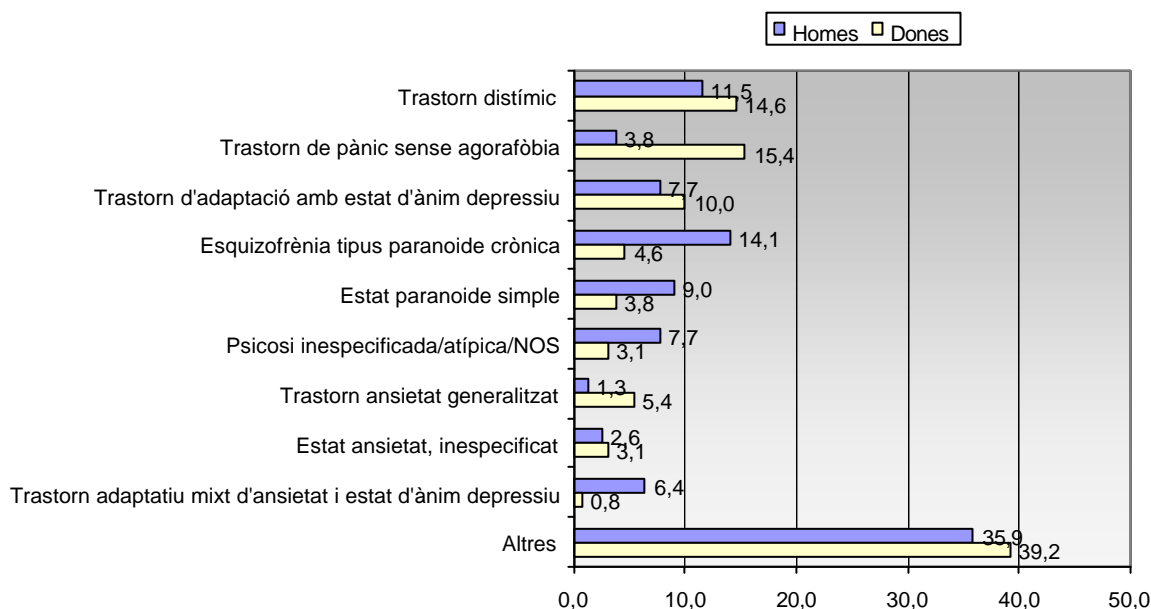
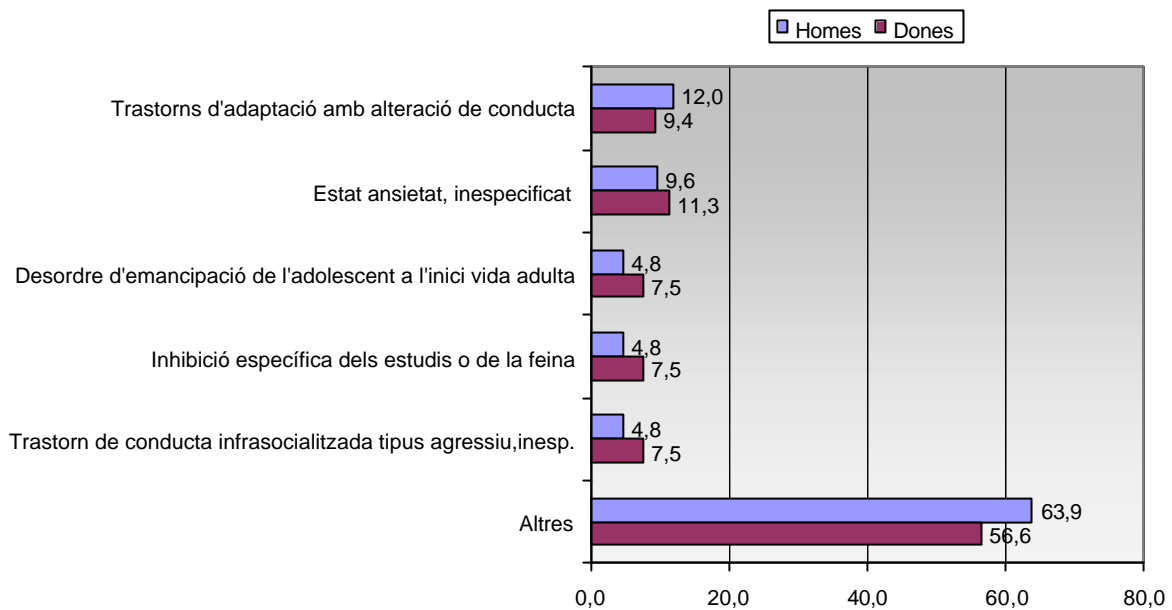

Figura 12. Principals diagnòstics dels casos atesos als Centres de Salut Mental de població Infantil i Juvenil (CSMIJ) a Nou Barris, 2006

Les malalties transmissibles

El registre de Malalties de Declaració Obligatòria (MDO) recull tots els casos declarats de determinades malalties transmissibles. En la Taula 8 es mostren les taxes d'incidència quinquennals del període 2002-2006 de les malalties més freqüents recollides a l'ABS de la Zona Nord, comparat amb el districte de Nou Barris i el conjunt de la ciutat. Tot i que per determinades malalties el número de casos és molt petit i està subjecte a la variabilitat aleatòria, en general, les taxes són superiors a la població de la Zona Nord en comparació a les de Nou Barris i Barcelona ciutat, per ambdós sexes i per totes les edats (a excepció de les persones de 65 anys o més, per les quals no consten casos de MDO). Destaquen sobretot les taxes més elevades de tuberculosi, en especial en nens i nenes fins als 14 anys, de SIDA entre els 15 i 64 anys, i de paludisme. No es va produir cap MDO en persones de 65 anys o més.

Taula 8. Incidència de les principals malalties transmissibles a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2002-2006.

		Zona Nord		Nou Barris		Barcelona	
		N	TI	N	TI	N	TI
0 a 14 anys							
Tuberculosi	Nens	5	82,4	21	42,0	219	45,1
	Nenes	5	98,0	23	47,6	139	30,0
Paludisme	Nens	2	37,0	4	8,0	28	5,8
	Nenes	4	78,4	8	16,6	29	6,2
M. Meningocòcica	Nens	1	18,5	3	6,0	52	10,7
	Nenes	1	19,6	2	4,1	32	6,9
Tosferina	Nens	2	37,0	4	8,0	34	7,0
	Nenes	3	58,9	7	14,5	66	14,2
Shigella	Nens	1	18,5	2	4,0	22	4,5
	Nenes	0	0	2	4,1	19	4,1
Febre botonosa	Homes	1	18,5	1	2,0	5	1,0
	Dones	0	0	0	0	0	0
Leishmaniosi	Homes	1	18,5	3	6,0	11	2,3
	Dones	1	19,6	3	6,2	4	0,9
15 a 64 anys							
Tuberculosi	Homes	13	48,9	93	33,7	1045	38,2
	Dones	6	24,9	58	20,9	531	19,0
Paludisme	Homes	3	11,3	13	4,7	100	3,7
	Dones	1	4,2	20	7,2	92	3,3
Legionel·la	Homes	2	7,5	2	0,7	31	1,1
	Dones	0	0	8	2,9	32	1,1
Tosferina	Homes	0	0	0	0	6	0,2
	Dones	2	8,3	2	0,7	11	0,4
Shigella	Homes	0	0	1	0,4	40	1,5
	Dones	1	4,2	5	1,8	48	1,7
Febre botonosa	Homes	1	3,8	2	0,7	8	0,3
	Dones	0	0	2	0,7	8	0,3
Leishmaniosi	Homes	1	3,8	2	0,7	17	0,6
	Dones	0	0	0	0	2	0,1
SIDA	Homes	10	37,6	51	18,5	513	18,8
	Dones	4	16,6	17	6,1	137	4,9

Font: Registre de Malalties de Declaració Obligatòria. Agència de Salut Pública de Barcelona.

N=casos nous; TI=Taxa d'incidència per 100.000 habitants.

La mortalitat

Durant el darrer quinquenni 2002-2006 es van produir 89 morts en l'ABS Zona Nord. L'esperança de vida dels homes va ser pràcticament 3 anys inferior a la del districte de Nou Barris i a la de Barcelona ciutat, tot i que la de les dones va ser similar. La taxa de mortalitat va ser superior a la del districte i a la de Barcelona, especialment en homes, de manera que s'observa un excés de mortalitat del 26,0% en homes i del 7,5% en dones respecte a la mortalitat de Barcelona ciutat (Taula 9).

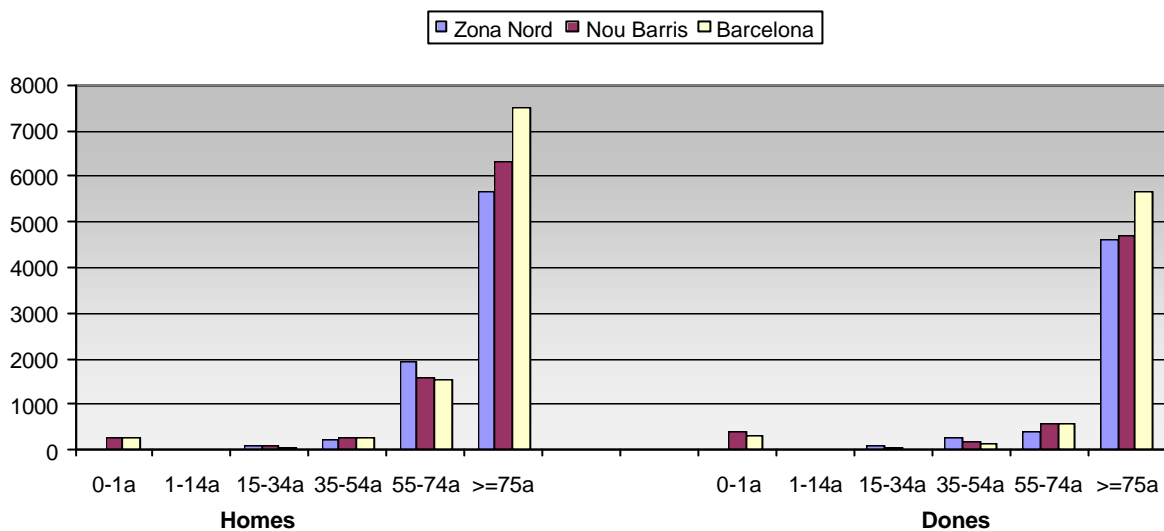
Taula 9. Indicadors de mortalitat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2002-2006.

	Zona Nord	Nou Barris	Barcelona
Homes			
Esperança de vida	74,6	77,0	77,2
Taxa de mortalitat bruta per 100.000	1342,7	1079,4	1065,5
Raó de mortalitat comparativa	126,0	101,3	100,0
Taxa estandarditzada d'APVP per 1.000	60,4	55,1	51,5
Dones			
Esperança de vida	83,5	83,7	83,8
Taxa de mortalitat bruta per 100.000	1070,8	996,4	996,5
Raó de mortalitat comparativa	107,5	100,0	100,0
Taxa estandarditzada d'APVP	24,0	26,8	25,3

Font: Registre de Mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Les taxes de mortalitat específiques per edat de l'any 2006 (Figura 13), mostren que la mortalitat en majors de 75 anys va ser inferior a la Zona Nord que al districte de Nou Barris i que al global de la ciutat, tant en homes com en dones. En canvi, la mortalitat en homes entre els 15 i 34 anys i entre els 55 i els 74 anys va ser superior, com també entre els 15 i 54 anys en dones.

Figura 13. Mortalitat segons grups d'edat, a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006. Taxes per 100.000 habitants.

Font: Registre de Mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

A la Taula 10 es mostren les defuncions i les taxes de mortalitat segons els grans grups de causes de mortalitat a l'ABS Zona Nord, a Nou Barris i a Barcelona ciutat l'any 2006. Entre les primeres causes de mort en els homes menors de 65 anys es troben les malalties de (7 morts), les malalties de l'aparell circulatori (3 morts) i les causes externes (3 morts); les taxes estandarditzades de mortalitat per aquestes causes són similars a les de Barcelona a excepció de la de mort per causa externa, que és superior (un 68,2% excés de mortalitat en comparació a Barcelona). En dones menors de 65 anys, la causa principal de mortalitat van ser els tumors (5 morts), amb una taxa de mortalitat estandarditzada molt superior a la de Barcelona (103,9 vs. 68,1 per 100.000 habitants), amb un 52,6% d'excés de mortalitat en comparació a Barcelona. En qualsevol cas, el número de morts en aquest grup d'edat podria estar subjecte a variabilitat aleatòria.

En persones de 65 anys o més, les taxes estandarditzades de mortalitat van ser, en general, inferiors a les de Barcelona ciutat. Específicament, la primera causa de mortalitat en els homes de 65 anys o més van ser els tumors (14 morts), seguida de les malalties de l'aparell circulatori (8 morts) i les malalties de l'aparell respiratori (6 morts). Finalment, en les dones de 65 anys o més, la primera causa de mortalitat van ser les malalties de l'aparell circulatori (12 morts), seguides dels tumors (5 morts).

Taula 10. Primeres causes de mortalitat segons grups d'edat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.

	Zona Nord			Nou Barris	Barcelona
	N	TEM	RMC	TEM	TEM
15-64 anys					
Homes					
Malalties transmissibles	1	18,8	151,6	5,4	12,4
Tumors	7	131,7	102,8	146,7	128,1
Malalties de l'aparell circulatori	3	56,5	105,2	41,7	53,7
Malalties de l'aparell respiratori	1	18,8	149,2	21,7	12,6
Causes externes	3	56,5	168,2	45,3	33,6
Dones					
Malalties transmissibles	1	20,8	416,0	3,6	5,0
Tumors	5	103,9	152,6	97,5	68,1
Malalties de l'aparell circulatori	2	41,6	270,1	23,5	15,4
Malalties de l'aparell respiratori	0	0	0,0	3,6	4,5
65 anys o més					
Homes					
Tumors	14	1500,5	96,8	1414,1	1550,5
Malalties de l'aparell circulatori	8	857,5	62,3	1149,4	1376,0
Malalties de l'aparell respiratori	6	643,1	105,5	477,8	609,6
Causes externes	2	214,4	145,3	135,6	147,6
Dones					
Tumors	5	406,8	58,5	551,7	695,6
Malalties de l'aparell circulatori	12	976,4	75,8	950,8	1288,7
Malalties de l'aparell respiratori	3	244,1	70,6	242,2	345,6
Malalties de l'aparell digestiu	2	162,7	95,9	148,0	169,6
Causes externes	1	81,4	69,5	107,6	117,2

Font: Registre de Mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

TEM: Taxa estandarditzada de mortalitat per 100.000 habitants.

RMC: Raó de mortalitat comparativa entre la Zona Nord i Barcelona

Es consideren morts evitables aquelles que són prevenibles si les polítiques de prevenció i promoció de la salut són efectives⁴. En relació a les defuncions que es van produir l'any 2006, en homes es van produir 5 morts evitables (1 per col·lisió de trànsit,

⁴ Nolte and McKee, 2004

3 per tumors de la tràquea, bronquis o pulmó, i 1 per hipertensió arterial o malaltia cerebrovascular), de manera que les taxes per 100.000 habitants per aquestes causes van ser superiors a les de Barcelona ciutat. En dones, es va produir 1 mort evitable per complicacions de l'embaràs, part o puerperi, amb una taxa similar a l'observada pel conjunt de la ciutat.

La Taula 11 mostra la mortalitat l'any 2006 per esdeveniments sentinelles per a l'atenció primària⁵, a més d'incloure el càncer de mama, la SIDA i les sobredosis. Aquest tipus d'esdeveniments són problemes de salut de l'àmbit de l'atenció primària, i que són susceptibles de prevenció i/o intervenció. Novament, però, el número de casos a la Zona Nord pot estar subjecte a variabilitat aleatòria.

⁵ Rutstein 1976

Taula 11. Mortalitat per causes sentinelles segons grups d'edat a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2006.

	Zona Nord			Nou Barris	Barcelona
	Morts	TEM	RMC	TEM	TEM
15-64 anys					
Homes					
SIDA	1	18,8	303,2	3,6	6,2
Neoplàsia maligna de tràquea, bronquis o pulmó	3	56,5	125,3	56,2	45,1
Malaltia crònica pulmonar	1	18,8	383,7	12,7	4,9
Malaltia vascular cerebral	1	18,8	180,8	9,1	10,4
Cardiopatia isquèmica	1	18,8	76,7	23,6	24,5
Dones					
Neoplàsia maligna de mama	3	62,3	340,4	30,7	18,3
65 anys o més					
Homes					
Neoplàsia maligna de laringe	1	107,2	517,9	19,4	20,7
Neoplàsia maligna de tràquea, bronquis o pulmó	5	535,9	139,4	387,4	384,4
Malaltia crònica pulmonar	2	214,4	79,9	264,7	268,3
Malaltia vascular cerebral	2	214,4	59,3	322,9	361,3
Cardiopatia isquèmica	4	428,7	92,3	413,3	464,3
Dones					
Neoplàsia maligna de tràquea, bronquis o pulmó	1	81,4	188,9	35,9	43,1
Neoplàsia maligna de mama	1	81,4	94,3	80,7	86,3
Malaltia crònica pulmonar	1	81,4	166,1	40,4	49,0
Cardiopatia isquèmica	3	244,1	91,4	183,9	267,1
Cirrosi i altres malalties cròniques del fetge	1	81,4	286,6	31,4	28,4

Font: Registre de mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

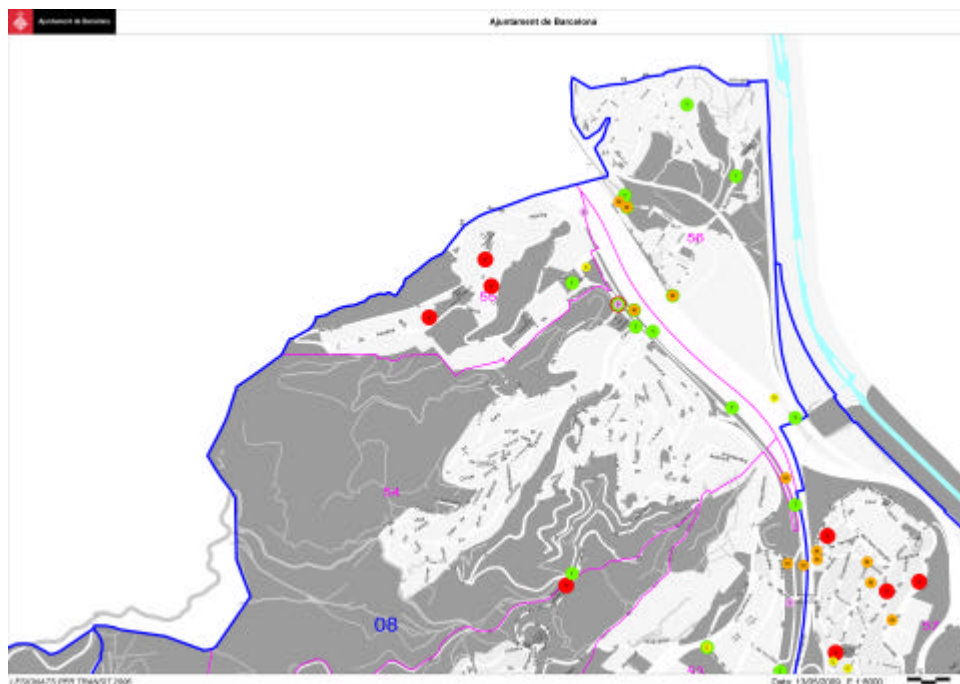
TEM: Taxa estandarditzada de mortalitat per 100.000 habitants.

RMC: Raó de mortalitat comparativa entre la Zona Nord i Barcelona

Les lesions de trànsit

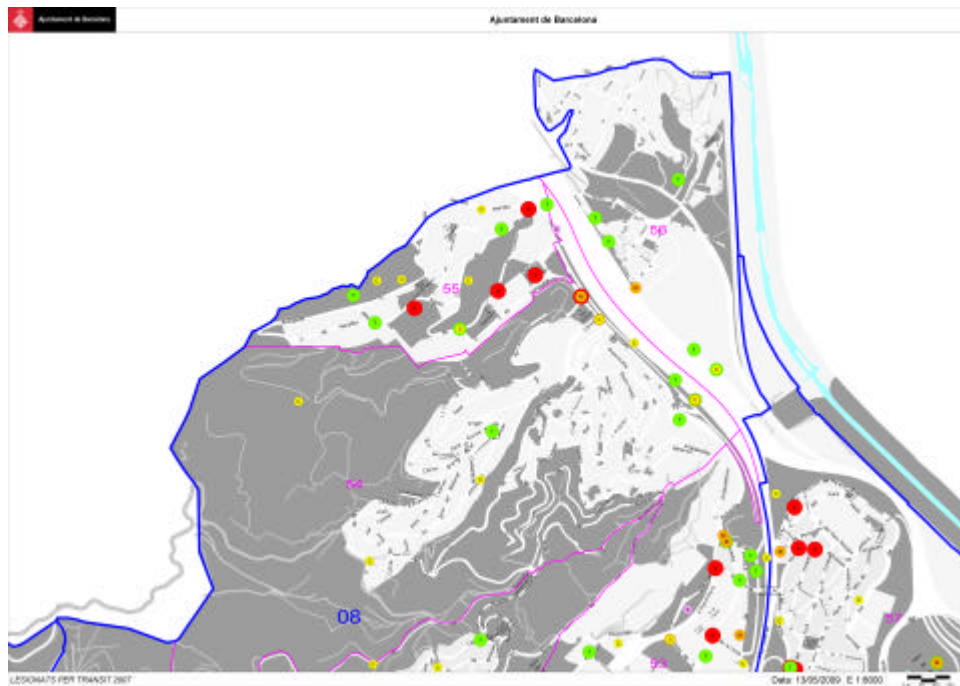
A la Figura 14, Figura 15 i Figura 16 es mostren els lesionats per col·lisió de trànsit a la Zona Nord. Els punts al mapa identifiquen el lloc on s'ha produït la col·lisió, identificant amb colors el tipus d'usuari lesionat (peató – vermell -, usuari de turisme – verd -, usuari de motocicleta – taronja -, usuari de ciclomotor – groc -, i usuari de bicicleta – rosa -). Als mapes no s'identifica cap punt de concentració de lesionats de trànsit.

Figura 14. Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2006.

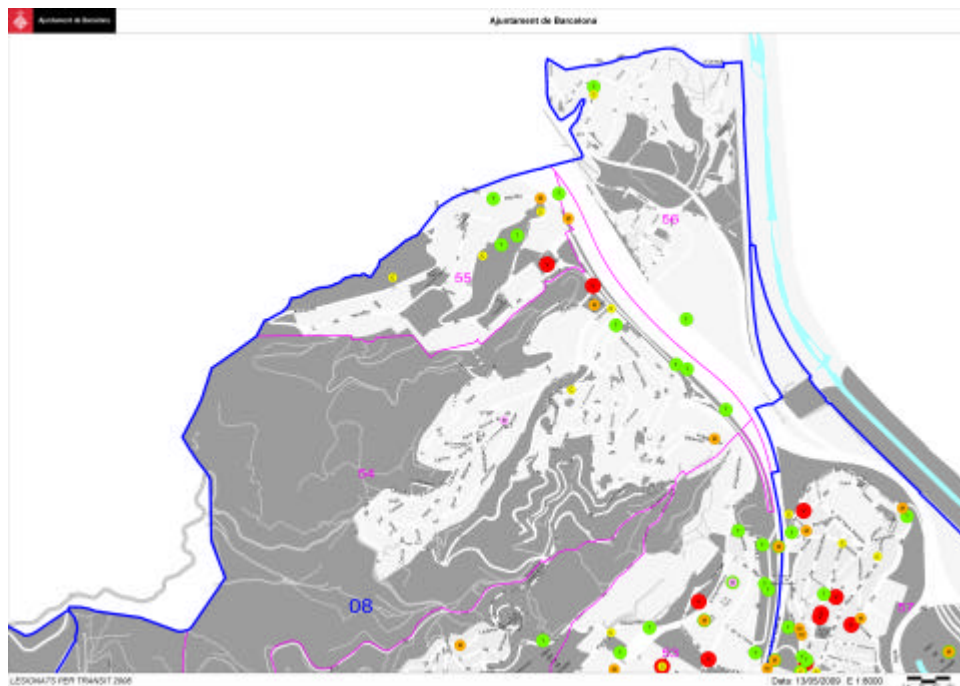
Font: Registre d'accidents de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Mapes elaborats a l'Institut Municipal d'Informàtica (IMI) de l'Ajuntament de Barcelona.

Figura 15. Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2007.

Font: Registre d'accidents de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Mapes elaborats a l'Institut Municipal d'Informàtica (IMI) de l'Ajuntament de Barcelona.

Figura 16. Lesionats de trànsit segons tipus d'usuari a la Zona Nord, 2008.

Font: Registre d'accidents de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Mapes elaborats a l'Institut Municipal d'Informàtica (IMI) de l'Ajuntament de Barcelona.

Els estils de vida

Consum de tabac

Segons les dades proporcionades per l'EAP Zona Nord, l'any 2007 la prevalença de persones fumadores de 15 anys o més al barri va ser d'un 28,7% (37,3% en homes, 21,2% en dones), percentatge superior al 15,8% de la ciutat de Barcelona l'any 2006. En canvi, el percentatge de persones que no han fumat mai és superior a la Zona Nord (57,5%, essent d'un 40,2% en homes i 72,4% en dones) que a Barcelona ciutat (41,9% l'any 2006). Cal tenir en compte, però, que sent dades extretes a partir del que consta als registres de l'EAP, fan referència a la part de la població que ha estat usuària del centre i sobre la qual aquesta informació està recollida a la història clínica (en un 65,0% dels homes i un 37,7% de les dones no consta aquesta informació).

Consum de drogues

A la Taula 12 es mostren els indicadors de consum de drogues a la Zona Nord l'any 2007, i es comparen amb els de Nou Barris i Barcelona ciutat. La taxa d'inici de tractaments per dependència o abús de drogues – tant legals com il·legals - en la Zona Nord va ser de 80,0 per 10.000 homes i de 19,3 per 10.000 dones, segons els tractaments portats a terme des dels Centres d'Atenció i Seguiment (CAS). Aquestes taxes són similars a les observades per Barcelona ciutat, encara que inferiors a les de la població de Nou Barris.

Les taxes de visites a urgències hospitalàries per dependència o abús de drogues van ser inferiors que les de la ciutat de Barcelona, però superiors que les observades a Nou Barris. L'any 2007 no es va observar cap mort per reacció aguda (sobredosi) adversa a drogues a la Zona Nord.

Taula 12. Indicadors de consum de drogues¹ a la Zona Nord, Nou Barris i Barcelona, 2007.

	Zona Nord		Nou Barris		Barcelona	
	N	T	N	T	N	T
Inicis de tractament per dependència o abús de drogues						
Totals						
<i>Homes</i>	34	80,0	405	98,4	3096	76,8
<i>Dones</i>	7	19,3	118	29,8	978	24,7
Cocaïna						
<i>Homes</i>	12	28,2	144	35,0	1236	30,7
<i>Dones</i>	2	5,5	20	5,1	248	6,3
Heroïna						
<i>Homes</i>	7	16,5	63	15,3	595	14,8
<i>Dones</i>	1	2,8	11	2,8	173	4,4
Urgències per dependència o abús de drogues						
Totals						
<i>Homes</i>	18	42,4	133	32,3	2346	58,2
<i>Dones</i>	5	13,8	35	8,8	727	18,4
Cocaïna						
<i>Homes</i>	11	25,9	79	19,2	1342	33,3
<i>Dones</i>	3	8,3	18	4,6	393	9,9
Heroïna						
<i>Homes</i>	5	11,8	40	9,7	708	17,6
<i>Dones</i>	2	5,5	15	3,8	221	5,6
Mortalitat per reacció aguda adversa a drogues						
<i>Homes</i>	0	0,0	6	1,5	44	1,1
<i>Dones</i>	0	0,0	0	0,0	8	0,2

Font: Registre d'usuaris de drogues. Agència de Salut Pública de Barcelona.

T: Taxes per 10.000 habitants de 15 a 49 anys.

1. Inclou l'alcohol i les drogues il·legals.

Els serveis sanitaris i les pràctiques preventives

Recursos assistencials de l'atenció primària

Segons les dades proporcionades per l'EAP de la Zona Nord, l'any 2007 l'equip constava de 10 metges i metgesses de família, 3 pediatres i 12 professionals d'infermeria, 1 odontòleg, 1 assistent social, 1 auxiliar d'infermeria i 6 administratius sanitaris i 2 zeladors.

La població atesa per professional del centre d'atenció primària de la Zona Nord és superior a la de Barcelona ciutat pels metges de família i molt superior pels pediatres. La població atesa per professional d'infermeria és similar a la Barcelona ciutat (Taula 13).

Taula 13. Professionals sanitaris i indicadors assistencials de l'atenció primària a Zona Nord 2007 i Barcelona 2006.

	Zona Nord 2007	Barcelona 2006
Metges/esses de família		
Nº professionals	10	959
Població atesa/ professional	1246,3	1042,5
Pediatría		
Nº professionals	3	179
Població atesa/ professional	1150,0	697,9
Infermeria		
Nº professionals	12	1042
Població atesa/ professional	1038,6	1079,7

Font: SIS d'activitat dels EAP. Consorci Sanitari de Barcelona.

Pràctiques preventives

Segons les dades proporcionades de l'activitat sobre pràctiques preventives realitzades a la població atesa i assignada a l'EAP de la Zona Nord l'any 2008, s'observen uns valors inferiors al global de Barcelona dels pacients amb diabetis que tenen un bon control metabòlic, dels pacients amb colesterolèmia (>200 mg/dl) que tenen el risc cardiovascular calculat, dels pacients en que s'ha registrat el seu consum

de tabac, dels que s'ha realitzat el cribatge de consum d'alcohol. A més, cal destacar el percentatge molt baix de pacients en què s'ha fet l'aplicació de fluor (57,8% a la Zona Nord vs 87,1% a Barcelona) (Taula 14). A l'hora d'interpretar les dades, cal tenir en compte, però, que existeix un infraregistre en les històries clíniques informatitzades d'atenció primària, que pot no ser homogeni entre els professionals d'un mateix EAP, ni entre els diferents EAP de la ciutat.

Taula 14. Indicadors de pràctiques preventives realitzades per l'EAP de la Zona Nord i Barcelona, 2006.

	Zona Nord	Barcelona
	%	%
Control de la pressió arterial (òptim)	50,7	45,7
Control metabòlic de la diabetis	56,4	61,3
Càlcul del risc cardiovascular (pacients amb colesterolèmia)	49,7	58,7
Avaluació del sobrepès i l'obesitat	77,4	74,1
Registre del consum de tabac	62,0	72,4
Cribatge de consum d'alcohol	40,4	52,2
Aplicació de fluor	57,8	87,1
Cobertura vacunal	86,5	86,9
Cobertura del programa ATDOM (65 anys o més)	4,8	5,6
Cobertura del programa ATDOM (75 anys o més)	9,5	9,2
Allament matern d'infants de 0 a 3 mesos	85,9	86,3

Font: SIS d'activitat dels EAP. Consorci Sanitari de Barcelona.

Les dades d'activitat del Programa de detecció precoç del càncer mama de l'any 2008 (Taula 15) mostren que a la Zona Nord, de les 1.513 dones convidades al programa de cribatge, van participar 1.154. Això representa una participació del 76,3% la qual és superior a la participació de Barcelona ciutat (51,1%). En canvi, la cobertura de la detecció (percentatge de dones convidades que s'han realitzat una mamografia, ja sigui a través del Programa o per altres vies) és similar a la resta de la ciutat (79,0% a la Zona Nord en comparació al 76,1% a Barcelona). L'any 2008, entre les dones de la Zona Nord que van participar al Programa, es va detectar un tumor de mama, que representa una taxa de 0,9 per cada 1000 dones cribades, inferior al 4,3 per 1000 de Barcelona ciutat.

Taula 15. Indicadors d'activitat del Programa de detecció precoç del càncer mama a la Zona Nord i Barcelona, 2008.

	Zona Nord 2008	Barcelona 2007
Participació al Programa	76,3	51,1
Cobertura de la detecció (Programa i altres)	79,0	76,1
Càncers diagnosticats	1	192
Taxa per 1000 dones	0,9	4,3

Font: Programa de detecció precoç del càncer mama. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Anàlisi qualitativa

Objectiu

Conèixer els principals problemes de salut percebuts pels habitants de Zona Nord

Descripció

La metodologia qualitativa permet conèixer la percepció que les persones tenen de la seva realitat. El coneixement i l'experiència que aporten els agents vinculats al territori (professionals i treballadors, representants d'entitats i ciutadans i ciutadanes) és indispensable per a la identificació i priorització de problemes de salut, així com per a buscar estratègies adequades que donin resposta a les necessitats detectades^{6,7,8, 9}.

Per identificar els principals problemes de salut de Zona Nord s'han recollit opinions de persones vinculades als tres barris (Ciutat Meridiana, Vallbona i Torre Baró), ja que s'ha considerat que cada barri, per motius geogràfics i socials, té diferents necessitats de salut. S'han aplicat tres tècniques qualitatives els resultats de les quals resumim a continuació:

Entrevistes a informants clau

Es van realitzar entrevistes a persones coneixedores del barri, tant professionals d'àrees especialitzades com veïns i veïnes. Amb la intenció d'obtenir un primer acostament al territori es van fer 12 entrevistes als següents informants clau:

- Cap de Territori de Zona Nord
- Treballadora social del CAP Ciutat Meridiana
- Professora de l'escola Ciutat Comtal del barri de Vallbona
- Tresorer del Club Esportiu de Torre Baró i també entrenador de nens i nenes amb discapacitat psíquica

⁶ Wright J, Williams R, Wilkinson JR. Health needs assessment. Development and importance of health needs assessment. *BMJ* 1998; 316: 1310-3.

⁷ Donaldson C, Mooney G. Needs assessment, priority setting and contracts for health care; an economic view. *BMJ* 1991; 303: 1529-30.

⁸ Jordan J, Wright J. Making sense of health needs assessment. *Br Gen Pract* 1997; 48: 695-6.

⁹ BEDREGAL G, P, QUEZADA, M, TORRES H, Marisa et al. Necesidades de salud desde la perspectiva de los usuarios. *Rev. méd. Chile*, nov. 2002, vol.130, no.11, p.127-1294.

- Comissionat de la Zona Nord del Districte de Nou Barris
- Dinamitzador de joves al territori i coordinador d'una entitat
- Directora del Centre Cívic, coordinadora del Casal de Torre Baró i del Centre d'Activitats de Vallbona
- Tècnic del Pla Comunitari de Ciutat Meridiana
- Farmacèutic de Ciutat Meridiana
- Treballador social del Centre d'Atenció i Seguiment de les Drogodependències del Districte de Nou Barris.
- Presidenta de l'Associació de Veïns/nes de Vallbona.
- Farmacèutica de Ciutat Meridiana

Grups nominals

Aquesta tècnica va permetre identificar els problemes de salut percebuts i classificar-los per ordre d'importància. Es van realitzar tres grups:

- a. Professionals de salut del Centre d'Atenció Primària. Van participar-hi 12 persones.
- b. Professionals de serveis socials i de l'educació. Van participar-hi 10 persones.
- c. Diferents entitats del barri. Van participar-hi 11 persones.

Grups de discussió amb veïns i veïnes

Es van dur a terme grups de discussió separats per grup d'edat (joves, adults i gent gran) i gènere per detectar les necessitats de salut percebudes per la població. Van participar-hi 52 persones.

- Joves: 11 nois i 12 noies
- Adults: 5 homes i 7 dones
- Gent gran: 10 homes i 7 dones

Resultats

Els problemes de salut identificats pels diversos grups es presenten a les taules 16, 17 i 18.

Taula 16. Problemes de salut prioritzats. Grups nominals de professionals de salut, socials i entitats. Zona Nord 2009

Problemes de salut prioritzats pels professionals del CAP	Problemes de salut prioritzats pels professionals de serveis socials i educatius	Problemes de salut prioritzats per entitats del barri
<ol style="list-style-type: none"> 1. Baix nivell educatiu en salut 2. Ús inadequat dels serveis sanitaris 3. Baix nivell socioeconòmic 4. Immigració: diferent comportament: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dificultats de comunicació ○ Dificultats de relació 5. Manca d'infraestructures i transport als tres barris 6. Embaràs adolescent 7. Famílies monoparentals, mares soles amb nens 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Manca d'educació en: <ul style="list-style-type: none"> ○ Salut ○ Gènere ○ Nutrició ○ Tòxics (drogues i alcohol) 2. Problemes de salut mental en totes les edats <ul style="list-style-type: none"> ○ Joves: violència a les aules ○ Adults: atur i baixes llargues que dificulten la reinserció ○ Gènere: dones molt soles ○ Grups familiars: nens i gent gran de la mateixa família amb trastorns mentals 3. Falta d'infraestructures <ul style="list-style-type: none"> ○ Esportives i lleure ○ Cultural 4. Falta de professionals al CAP 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Manca de projectes preventius sobre: <ul style="list-style-type: none"> ○ Alcohol en joves i adults ○ Drogues en joves ○ Sexualitat en joves 2. Barreres arquitectòniques en els tres barris, cadascun amb les seves característiques, sobretot per a la gent gran 3. Manca d'assistència per a la gent gran, que està molt desatesa 4. Consum inadequat de medicaments entre la gent gran i els adults

Taula 17. Entrevistes a informants clau. Problemes de salut segons el barri. Zona Nord 2009

Ciutat Meridiana	Vallbona	Torre Baró
<p>Infància:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Absentisme escolar ○ Higiene (polls) ○ Els hàbits de salut dels nouvinguts no son els mateixos que els d'aquí: revisions en els nens, vacunacions... ○ Mala alimentació, algunes vegades atribuïda a falta de recursos ○ Problemes bucodentals <p>Adolescència:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Drogues (cocaïna) i alcohol ○ Embaràs adolescent ○ Mala educació sexual en general ○ Violència de gènere més específiques en nouvinguts <p>Edat adulta:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alcoholisme i drogues (cocaïna) ○ Salut mental: depressions ○ Soledat i dol dels nouvinguts ○ Violència de gènere <p>Gent gran:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Solitud i aïllament ○ El barri és una barrera arquitectònica 	<p>Infància:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Nutrició: Desnutrició en famílies amb pocs recursos. Obesitat en altres famílies amb més recursos ○ Absentisme escolar ○ Higiene (polls) ○ Vivència de problemes de drogues dels pares com un fet normal <p>Adolescència:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Drogues: manca de percepció de risc ○ No educació sexual ○ Embarassos adolescents ○ No existeix el concepte de prevenció ○ Vandalisme <p>Edat adulta:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alcoholisme i altres drogues (cocaïna) ○ Moltes famílies desestructurades i sense recursos ○ No existeix el concepte de prevenció <p>Gent gran:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Barreres arquitectòniques només a la part alta del barri 	<p>Infància:</p> <p>Les persones entrevistades desconeixen els problemes de salut dels infants de Torre Baró</p> <p>Adolescència:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Manca d'espais per adolescents ○ La majoria dels joves marxen del barri per problemes d'habitatge <p>Edat adulta:</p> <p>Les persones entrevistades desconeixen els problemes de salut dels adults/es de Torre Baró</p> <p>Gent gran:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Manca d'espais per a gent gran ○ Manca de mobilitat per a la gent gran a conseqüència dels forts pendents del barri

Taula 18. Grups de discussió amb els veïns i veïnes. Problemes de salut pels tres barris. Zona Nord 2009

Ciutat Meridiana	Vallbona	Torre Baró
<p>Joves: nois</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alcohol, tabac i altres drogues (porros) en joves ○ Manca d'educació sexual en joves ○ Embarassos adolescents ○ Preservatius molt cars ○ Falta d'espais esportius per a joves ○ Manca d'higiene personal ○ Mala alimentació en joves ○ Pobresa: moltes persones no tenen aigua ni llum a casa <p>Joves: noies</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Consum de drogues en general al barri ○ Violència de gènere ○ El barri està molt brut, incivisme ○ Vandalisme i inseguretat al barri ○ No hi ha espais de reunió per als joves <p>Adults autòctons</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Alcoholisme en adults i joves ○ Barri brut: escombraries pel carrer, rates, coloms, gats, insectes... ○ Dificultats de convivència entre els veïns: gent que orina al carrer, soroll dels veïns... ○ Excés de consum de fàrmacs en gent gran i joves. ○ Els pares haurien d'educar millor els seus fills. <p>Adults nousvinguts</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Barri molt brut: escombraries, gats, coloms... ○ Persones grans soles que no poden sortir de casa. ○ Salut mental en gent jove: persones immigrades amb desestructuració familiar i cultural, ambients poc favorables a la llar, falta 	<p>Joves</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Consum de tabac i alcohol ○ Poc interès per l'esport i més interès per la música. ○ No consideren que hi hagi problemes d'embarassos adolescents ni manca d'educació sexual. ○ Consideren que tenen espais per ells, el casal l'utilitzen menys del que podrien. 	<p>Adults</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Dificultats de mobilitat de la gent gran degut als forts pendents del barri ○ Manca d'habitatge per la gent jove ○ Manca d'espais per la gent gran ○ Manca de serveis bàsics: supermercats, farmàcies, transport urbà.

<p>d'atenció de pares als fills,...</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Manca d'educació sexual ○ Embarassos adolescents ○ Manca de seguretat al barri: carteristes ○ Incivisme: no es respecta el descans del veïnat durant la nit ○ Treballadores sexuals: manca de recursos i educació sexual. <p>Gent gran: Homes</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Barri molt brut: Escombraries al terra que porten rates, gossos, gats,... ○ Gent gran que viu sola i està aïllada ○ Mala alimentació en la gent gran ○ Manca de seguretat al barri: hi ha poques patrulles de policia <p>Gent Gran: Dones</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Sedentarisme en gent gran ○ Gent gran que viu sola i està aïllada ○ Mala alimentació en gent gran ○ Drogues en gent jove ○ Alcoholisme en gent adulta ○ Barri molt brut, rates ○ Nens i nenes amb mala higiene personal 		
--	--	--

Priorització dels problemes de salut

Objectiu

Determinar per ordre d'importància els principals problemes de salut dels habitants de Zona Nord

Descripció

La jornada de priorització de Zona Nord es va organitzar conjuntament amb el grup motor de Salut als Barris. Es va decidir dividir la jornada per facilitar la participació tant dels professionals del barri, als quals els anava millor fer la sessió al migdia al CAP, com als veïns i entitats els quals s'estimaven més fer-lo a la tarda. Finalment es van fer tres jornades de priorització, obertes a tots els agents i veïnat del barri (28 d'octubre de 2009 a les 12h, 2 de novembre a les 19h i 3 de novembre a les 14h al CAP). El 28 de novembre van participar més professionals de serveis socials i escoles, el 2 de novembre més veïns i veïnes i el 3 de novembre exclusivament professionals del CAP. En total van participar 78 persones.

Totes tres jornades es van organitzar de forma similar. En primer lloc es va presentar als participants una llista dels problemes identificats als grups. Després s'oferia la possibilitat d'afegir problemes a la llista. A continuació es proporcionava una llista de problemes per tal que cada persona seleccionés cinc entre els 14 problemes de salut del llistat. Per últim el facilitador va sumar els vots de totes les persones participants i va ordenar la llista de problemes.

Taula 19. Problemes de salut prioritzats segons sessió

Problemes de salut	28 oct	2 nov	3 nov
Solitud i aïllament en gent gran	5	18	20
Alcohol / drogues il·legals en gent jove i adults	11	18	10
Educació sexual i embarassos adolescents	8	11	14
Higiene ambiental, barri molt brut	7	22	2
Manca d'espais per joves i gent gran	6	24	3
Manca d'educació alimentària en infants i gent gran	3	4	9
Violència de gènere en adolescents i adults	10	8	6
Salut mental en adolescents i adults	10	2	9
Treballadores sexuals, manca de recursos i d'informació sanitària	2	1	3
Manca de seguretat al barri i vandalisme en joves	4	22	7
Problemes bucodentals en infants	4	0	3
Concepte diferent de salut en els nouvinguts: difícil comunicació	6	12	15
Torres d'alta tensió als edificis	1	11	2
Abandonament escolar precoç en nens i nenes	4	6	1

Finalment, de totes les votacions s'ha extret la llista final que es mostra a continuació:

Taula 20. Problemes de salut prioritzats segons nombre de vots

Problemes de salut	Vots finals
Solitud i aïllament en gent gran	43
Alcohol / drogues il·legals en gent jove i adults	39
Educació sexual i embarassos adolescents	33
Concepte diferent de salut en els nouvinguts i difícil comunicació	33
Manca de seguretat al barri i vandalisme en joves	33
Manca d'espais per joves i gent gran	33
Higiene ambiental, barri molt brut	31
Violència de gènere en adolescents i adults	24
Salut mental en adolescents i adults	21
Manca d'educació alimentària en infants i gent gran	16
Torres d'alta tensió als edificis	14
Abandonament escolar precoç en nens i nenes	11
Problemes bucodentals en infants	7
Treballadores sexuals, manca de recursos i d'informació sanitària	6

Limitacions

Limitacions del diagnòstic quantitatiu

Les dades provenen de registres existents, en els quals no es disposa de tota la informació desitjable. En aquest treball no ha estat viable posar en marxa nous registres o sistemes d'informació.

De la mateixa manera, al treballar amb la informació disponible les dades obtingudes no sempre corresponen estrictament als barris estudiats, sinó que inclouen àrees geogràfiques majors, com pot ser el districte o zones diferents, com el codi postal.

Limitacions del diagnòstic qualitatiu

Després de realitzar les primeres entrevistes als informants clau es va observar que les necessitats de salut de cada barri de la Zona Nord eren diferents. Aquesta ha estat la principal limitació de l'estudi qualitatiu, ja que ha faltat temps per estudiar els tres barris amb més profunditat. S'ha intentat estudiar una població representativa de cada barri però aquesta no s'ha obtingut per igual. Han faltat perfils poblacionals per entrevistar en els tres barris:

- Vallbona: no s'ha pogut entrevistar a gent gran.
- Torre Baró: no s'han pogut entrevistar ni joves ni gent gran.
- Ètnia gitana: només ha participat una persona de Vallbona i una altra de Torre Baró.
- Tampoc s'han pogut entrevistar gaires persones nouvingudes (Magreb, resta d'Àfrica, Àsia, Europa comunitària i resta d'Europa). Es va convidar tothom però només van assistir algunes persones d'Amèrica Llatina.

Per finalitzar, cal recordar que algunes de les entrevistes o grups proposats no es van poden fer per falta de temps o d'interès de les persones o grup a entrevistar.

Conclusions

Conclusions del diagnòstic quantitatiu de salut

La població de la Zona Nord, en comparació amb la de Barcelona, es caracteritza per ser una població jove, amb una proporció elevada de persones nascudes fora d'Espanya i fora de Catalunya i amb menor nivell d'estudis.

La interpretació de la informació de salut presenta la dificultat associada al fet de treballar amb una població petita, de manera que, en els problemes de salut de baixa prevalença, el petit número de casos no permet extreure'n conclusions fermes. Cal destacar, però, l'alta proporció de naixements en mares adolescents en comparació a Barcelona i també que la meitat dels naixements són de mares estrangeres. Tanmateix, la taxa de naixements amb baix pes és superior que la de Barcelona. Entre les malalties infeccioses, destaquen les elevades taxes de tuberculosi en menors de 14 anys, i de SIDA entre adults de 15 a 64 anys, tot i que el nombre de casos és petit.

Les conclusions relatives als estils de vida de la població de la Zona Nord són que la proporció de persones que no han fumat mai és més elevada que a Barcelona, tot i que la proporció de fumadors també és superior (havent-hi, per tant, pocs exfumadors). El consum de drogues és similar al de Barcelona.

Finalment, cal destacar un cert dèficit de professionals d'atenció primària, especialment en medicina i pediatria.

Conclusions del diagnòstic qualitatiu de salut

Els problemes de salut prioritzats es concentren de diferent manera en els diferents barris:

- Solitud i aïllament en gent gran: Ciutat Meridiana i Torre Baró
- Consum d'alcohol i drogues il·legals en gent jove i adults: Ciutat Meridiana i Vallbona

- Educació sexual i embarassos adolescents: Ciutat Meridiana i Vallbona
- Concepte diferent de salut en persones nouvingudes i difícil comunicació: Ciutat Meridiana
- Manca d'espais per joves: Ciutat Meridiana i Torre Baró
- Manca d'espais per gent gran: Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona
- Manca de seguretat al barri i vandalisme en joves: Ciutat Meridiana
- Higiene ambiental, barri molt brut: Ciutat Meridiana

Aquests han estat els 8 problemes de salut més votats a la jornada de prioritització i també els més repetits durant el procés qualitatiu. S'ha observat que els veïns i veïnes de cada barri no se senten part dels dos barris restants i no solen moure's d'un barri a l'altre, motiu que orienta cap a la descentralització de les intervencions que es proposin.

En algunes ocasions les relacions entre entitats o/i veïnat no és gaire bona. Aquesta característica, pròpia de les interaccions socials, cal tenir-la en compte perquè pot afectar el treball en xarxa. Tot i així, tant el Pla Comunitari com el Districte treballen per millorar aquestes relacions.

Conclusions globals

Tot i les limitacions, esmentades en el mètode quantitatiu i qualitatiu, és interessant veure com els resultats de cada tècnica coincideixen en alguns problemes de salut. El més destacable és l'embaràs adolescent, problema molt assenyalat per la població de Zona Nord. En aquest cas l'estudi quantitatiu confirma aquest problema ja que la proporció és molt més elevada que a Barcelona (9,4% vs 1,9% dels embarassos).

Quant al consum de tabac, d'alcohol i de drogues il·legals, cal assenyalar que les persones que viuen a Zona Nord han prioritzat al segon lloc aquest problema, i, en canvi, l'estudi quantitatiu mostra una proporció més alta de fumadors, però no de primeres visites ni urgències relacionades amb consum de drogues il·legals respecte el de Barcelona (cal recordar que en alcohol no es disposa d'informació).

Algunes de les persones entrevistades en l'estudi qualitatiu han considerat que les persones nouvingudes tenen una concepció diferent de la salut que s'hauria de modificar. Posteriorment, en la prioritització general aquest ha estat el tercer problema més votat. És probable que aquesta percepció estigui relacionada amb l'elevada

proporció de persones nouvingudes, especialment a Ciutat Meridiana (37%). També cal assenyalar que el 50% dels naixements a Zona Nord són de dones estrangeres. L'estudi demogràfic mostra que la població de Zona Nord és majoritàriament jove. Paral·lelament, els veïns i veïnes assenyalen una manca d'espais per ells, tant de lleure com de reunió. Tot i que la població és jove, la població de Zona Nord manifesta que la solitud i l'aïllament en la gent gran és el primer problema de salut del barri a abordar.

Referent als enunciats relatius a la higiene ambiental i a la seguretat al barri, amb el present estudi no disposem de dades quantitatives comparatives, però ha estat un problema que repetidament ha destacat pel veïnat de Ciutat Meridiana. Quant al primer, s'aprecia una falta de civisme o de coneixements cívics d'alguns veïns i veïnes, que llencen escombraries de forma incorrecta, el que fa que hi hagi rates i gats pel carrer. Respecte la seguretat, manifesten que el vandalisme dels joves i els petits robatoris són problemes quotidians i es queixen de que no hi ha suficient control policial.